

TR63 Bölgesi
Yaş Sebze Meyve
Sektör Raporu

2015

DOĞAKA

T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI
T.A. EASTERN MEDITERRANEAN DEVELOPMENT AGENCY
Hatay Kahramanmaraş Osmaniye

İçindekiler

4

Tablo İndeksi

8

Giriş

1.1 Yaş Sebze Meyve Sektör Tanımı8

9

Sektörün Dünya Ekonomisindeki Durumu

2.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Üretimi.....9

2.2 Dünya Yaş Meyve Sebze Ticareti.....12

15

Sektörün Türkiye Ekonomisindeki Durumu

3.1 Türkiye'de Yaş Sebze Meyve Sektörü15

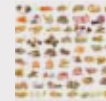
3.2 Türkiye'nin Yaş Sebze Meyve Sektörü Dış Ticaret Verileri.....21

24

Sektörün TR63 Bölge Ekonomisindeki Durumu

34

Genel Değerlendirme ve Politika Önerileri

41

Kaynakça

TABLO İNDEKSİ

Tablo 1. Dünya Yaş Sebze Meyve Üretiminde İlk 10 Ürün.....	9
Tablo 2. Yaş Sebze Meyve Üreticisi Ülkeler	11
Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Yaş Sebze Meyve İhracatında Önde Gelen Ülkeler.....	12
Tablo 4. Ürünlere Göre Dünya Yaş Sebze Meyve İhracatı	13
Tablo 5. Türkiye’de Tarım Alanları	15
Tablo 6. Türkiye Meyve Üretim Miktarları.....	16
Tablo 7. Türkiye Yaş Sebze Üretim Miktarları.....	18
Tablo 8. Türkiye’nin Dünyada Lider Olduğu Yaş Sebze Meyve Ürünleri	20
Tablo 9. Türkiye’nin Seçilmiş Ürünlerde Yaş Meyve ve Sebze İhracatı.....	21
Tablo 10. Türkiye’nin Yaş Meyve Sebze İhracatında İlk 12 Ürün.....	21
Tablo 11. Yaş Meyve Sebze İhracatı Yapılan İlk 12 Ülke	22
Tablo 12. Yaş Meyve Sebze İhracatının Ülke Gruplarına Dağılımı	23
Tablo 13. TR63 Bölgesinde Seçilmiş Ürünlerin Yıllara Göre Üretim Miktarları.....	24
Tablo 14. TR63 Bölgesi İleri Tarım Arazileri Dağılımı (2014)	28
Tablo 15. TR63 Bölgesinde Meyve Ürünlerinin Üretim Miktarları (2014)	28
Tablo 16. TR63 Bölgesinde Sebze Ürünlerinin Üretim Miktarları (2014).....	30
Tablo 17. İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında TR63 Bölgesi İllerinin Sektör İhracat Rakamları	33
Tablo 18. Seçilmiş Ürünlerde Hatay İlinin Sebze Üretiminde Türkiye’deki Payı	34
Tablo 19. Seçilmiş Ürünlerde Hatay İlinin Meyve Üretiminde Türkiye’deki Payı	35
Tablo 20. Seçilmiş Ürünlerde Kahramanmaraş İlinin Sebze Üretiminde Türkiye’deki Payı.....	36
Tablo 21. Seçilmiş Ürünlerde Kahramanmaraş İlinin Meyve Üretiminde Türkiye’deki Payı	36
Tablo 22. Seçilmiş Ürünlerde Osmaniye İlinin Sebze Üretiminde Türkiye’deki Payı.....	37
Tablo 23. Seçilmiş Ürünlerde Osmaniye İlinin Meyve Üretiminde Türkiye’deki Payı	38

Önsöz

Tarım insanlık için her çağda önemli olmuştur. Tarımında önemli bir bölümünü yaş meyve ve sebzeler oluşturmaktadır. Yaş meyve ve sebze sektörü, insanlığın temel ihtiyacı olan bitkisel üretimi kapsamaktadır ve dünyadaki insan yaşamını doğrudan ilgilendirmektedir. İnsan beslenmesindeki önemi, ekonomik faaliyet olarak üretim ve ticareti yaş meyve ve sebze sektörünü günümüzde de insanlık uğraşları içinde vazgeçilmez kılmaktadır.

Türkiye, üretime müsait verimli ve geniş tarım alanları, değişik bölgelerin ekolojik farklılıkları sayesinde meyve ve sebzelerinin iyi koşullarda ve kaliteli olarak yetiştirildiği dünyadaki nadir ülkelerden birisidir. Dünyanın bir çok ülkesiyle karşılaştırıldığında ülkemizde hemen hemen her mevsimde ve her bölgede meyve ve sebze üretimi söz konusudur. Türkiye birçok meyve türünde dünyada en büyük üretici konumdadır ve yaş meyve ve sebze ihracatının önemli kalemlerinden biridir. Yaş ve meyve sebze sektörünün doğrudan ilgili olduğu gıda ve tarım sektörü, küresel ve ulusal krizlerden en az sektörlerden olması nedeniyle de önemli bir avantaja sahiptir.

Üretim hacmi ve ürün çeşitliliği bakımından Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) hem kişi başı bitkisel üretim değerinde hem bölge bazında hem de tek tek iller bazında Türkiye ortalamalarından daha yüksek değerlere sahiptir. Yaş meyve ve sebze sektörü, üretim sürecine girdi sağlayan kanallar, ürün üretimi süreci, ürünlerin pazara hazırlanması, muhafazası, işlenmesi, soğuk zincirde dağıtımı ve gıda sektörüne girdi olması yönleriyle gerek ülkemiz gerekse TR63 Bölgesi için en önemli ekonomik faaliyetlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. TR63 Bölgesi, ekolojik özellikleri, üretim alışkanlıkları ve sebze üretim deneyimi ile oldukça avantajlıdır. Orta-doğu gibi önemli alıcı ülkelerin pazarlarına yakın konumu nedeniyle oldukça da şanslıdır.

TR63 Bölgesinde genel olarak tarım sektörünün özel ise yaş meyve ve sebze sektörünün mevcut ekonomiye ve istihdama katkısının yanı sıra gelecek politikaları açısından da öneminin farkında olan Ajansımız işletmelere yönelik mali destekler sağlamanın yanı sıra bilinçli tarım, organik tarım, iyi tarım uygulamaları gibi alanlarda eğitimler, paneller, çalıştaylar düzenlemiştir. Hazırlanan yaş meyve ve sebze sektör raporunun da bu çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Giriş

1.1 Yaş Sebze Meyve Sektör Tanımı

Yaş sebze meyve sektörü; tarım sektörü içerisindeki en önemli alt sektörlerden biridir. Yaş sebze meyve sektörü, meyve ve sebzelerin tarımsal faaliyetlerle yetiştirilmesi ve yetiştirilen ürünlerin doğal bozunum süresinin tamamlanmasından önce ve üzerlerinde asli yapılarını değiştirici bir işlem yapılmadan nihai tüketicilere ya da işleme tesislerine ulaştırılması faaliyetlerini içerir. Yaş sebze meyve kategorisine, yumru kökler (patates, yer elması vb.) ve ağaçta yetişen kabuklu yemişler (fındık, ceviz, fıstık, vb.) haricinde bilinen bütün meyve ve sebze türleri girmektedir.

Yaş meyve ve sebze sektörü, insanlığın temel ihtiyacı olan bitkisel karbonhidrat, protein ve vitaminlere sahip besinlerin üretilmesi ve tüketime sunulması gibi insanlık için hayati bir işlevi yerine getirir. Yaş meyve ve sebze sektörü dünyadaki tüm insanları doğrudan ilgilendiren ve yaşamlarına doğrudan etki eden bir sektördür. Türkiye, üretime müsait verimli ve geniş tarım alanları, değişik bölgelerin ekolojik farklılıkları sayesinde meyve ve sebzelerinin iyi koşullarda ve kaliteli olarak yetiştirebildiği nadir ülkelerden biridir.

Sektörün Dünya Ekonomisindeki Durumu

2.1 Dünya Yaş Meyve Sebze Üretimi

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre; 2012 yılında dünyada 57,2 milyon hektar alanda, 1,1 milyar ton yaş sebze üretimi yapılmıştır. Domates yaklaşık 162 milyon tonluk üretimi ile dünyada en çok yetiştirilen yaş sebzedir. Domatesi sırasıyla karpuz (105 milyon ton), kuru soğan (83 milyon ton), lahana (70 milyon ton), hıyar ve kornişon (65 milyon ton) izlemektedir. FAO'nun 2012 yılı verilerine göre; dünyada toplam 56,5 milyon hektar arazide yaş meyve üretimi yapılmıştır. Söz konusu alanda yetiştirilen toplam yaş meyve ve 637 milyon ton olup, yaklaşık 102 milyon tonluk üretim miktarı ile muz, dünyada en çok yetiştirilen üründür. Muzu sırasıyla elma (76,3 milyon ton), portakal (68,2 milyon ton), üzüm (67 milyon ton) ve mango (42,1 milyon ton) izlemektedir (Tablo 1).

Dünyada toplam 4,8 milyon hektar alanda domates ekimi yapılmaktadır. Domates üretiminde dünyada önde gelen ülkeler sırasıyla Çin Halk Cumhuriyeti (50 milyon ton), Hindistan (17,5 milyon ton), ABD (13,2 milyon ton), Türkiye (11,3 milyon ton) ve Mısır'dır (8,6 milyon ton).

Tablo 1. Dünya Yaş Sebze Meyve Üretiminde İlk 10 Ürün

Sebze Üretimi			Meyve Üretimi		
Sıra	Ürün	Üretim (Ton)	Sıra	Ürün	Üretim (Ton)
1	Domates	161.793.834	1	Muz	101.992.743
2	Karpuz	105.372.341	2	Elma	76.378.738
3	Kuru Soğan	82.851.732	3	Portakal	68.223.759
4	Lahana	70.104.972	4	Üzüm	67.067.129
5	Hıyar ve Kornişon	65.134.078	5	Mango	42.139.837
6	Patlıcan	48.424.295	6	Plantain	37.162.205
7	Havuç ve Şalgam	36.917.246	7	Mandarin	27.060.756

Sebze Üretimi			Meyve Üretimi		
Sıra	Ürün	Üretim (Ton)	Sıra	Ürün	Üretim (Ton)
8	Biber	31.171.567	8	Armut	23.580.845
9	Marul ve Hindiba	24.946.142	9	Ananas	23.333.886
10	Sanımsak	24.836.877	10	Şeftali	21.083.151
Genel Toplam		1.106.133.865	Genel Toplam		636.544.883

Kaynak: FAO, 2012

FAO'nun 2012 yılı verilerine göre; dünyada toplam 56,5 milyon hektar arazide yaş meyve üretimi yapılmıştır. Söz konusu alanda yetiştirilen toplam yaş meyve 637 milyon ton olup, yaklaşık 102 milyon tonluk üretim miktarı ile muz, dünyada en çok yetiştirilen üründür. Muzu sırasıyla elma (76,3 milyon ton), portakal (68,2 milyon ton), üzüm (67 milyon ton) ve mango (42,1 milyon ton) izlemektedir (Tablo 1).

Çin dünya domates üretiminin yaklaşık üçte birini gerçekleştirmekte olup, Türkiye'nin dünya domates üretiminden aldığı pay %7 düzeyindedir. Dünyada en çok üretilen ikinci sebze karpuz olup; 3,6 milyon hektar alanda ekimi yapılan karpuzun 2012 yılı itibarıyla üretimi 105,4 milyon tondur. Dünyada önemli karpuz üreticisi ülkeler Çin (70 milyon ton), Türkiye (4 milyon ton), İran (3,8 milyon ton), Brezilya (2 milyon ton) ve Mısır'dır (1,9 milyon ton). Çin dünya üretiminin %66'sını gerçekleştirmekte olup, Türkiye'nin dünya karpuz üretiminden aldığı pay %3,8 düzeyindedir.

2012 yılı itibarıyla Çin 574 milyon tonluk üretimi ile dünyada en fazla yaş sebze üreten ülke konumundadır. Çin dünya yaş sebze üretiminden %52 oranında pay almaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla Hindistan (109 milyon ton) ve ABD (36 milyon ton) izlemektedir. Türkiye 28 milyon tonluk üretimi ile dünya sıralamasında dördüncü sırada yer almakta ve dünya yaş sebze üretiminden %2,5 oranında pay almaktadır (Tablo 2).

 Türkiye
28 Milyon
Tonluk Üretim ile
4. dünya sıralamasında
sıradadır

Tablo 2. Yaş Sebze Meyve Üreticisi Ülkeler

Sebze Üretimi				Meyve Üretimi			
Sıra	Ülke	Üretim (Ton)	Pay (%)	Sıra	Ülke	Üretim (Ton)	Pay (%)
1	Çin	573.935.000	51,9	1	Çin	137.066.750	21,5
2	Hindistan	109.140.990	9,9	2	Hindistan	71.072.580	11,2
3	ABD	35.947.720	3,2	3	Brezilya	38.368.678	6,0
4	Türkiye	27.818.918	2,5	4	ABD	26.548.859	4,2
5	İran	23.485.675	2,1	5	Endonezya	17.744.411	2,8
6	Mısır	19.825.388	1,8	6	Filipinler	16.370.976	2,6
7	Rusya Fed.	16.084.372	1,5	7	Meksika	15.917.806	2,5
8	Meksika	13.599.497	1,2	8	Türkiye	14.974.561	2,4
9	İspanya	12.531.000	1,1	9	İspanya	13.996.447	2,2
10	İtalya	12.297.645	1,1	10	İtalya	13.889.219	2,2
Genel Toplam		1.106.133.865	-	Genel Toplam		636.544.883	-

Kaynak: FAO, 2012

2012 yılı verilerine göre; dünyada yaklaşık 4,8 milyon hektar alanda 76,3 milyon ton elma üretimi gerçekleştirilmiştir. Çin, 37 milyon tonluk üretimiyle dünya üretiminden % 48,4 pay almaktadır. Bu ülkeyi sırasıyla ABD (4,1 milyon ton, %5,4 pay), Türkiye (2,9 milyon ton, %3,8 pay), Polonya (2,9 milyon ton, %3,8 pay) ve Hindistan (2,2 milyon ton, %2,9 pay) izlemektedir. Dünyada 6.500 dolayında elma çeşidi üretilmekte olup; en verimli çeşitler Starking, Golden, Starkrimson, Granny Smith ve Amasya olarak sayılabilir.

Dünyada en çok üretilen yaş meyve olan muz en çok Asya ülkelerinde üretilmekte; bu kıtayı sırasıyla Güney Amerika, Orta ve Kuzey Amerika, Afrika, Okyanusya ve Avrupa ülkeleri izlemektedir. 2012 yılı verilerine göre dünyada muz üretimi yaklaşık 102 milyon tondur. Hindistan muz üretiminde ilk sırada yer almakta; 24,8 milyon tonluk üretimiyle dünya üretiminin yaklaşık %24,4'ünü gerçekleştirmektedir. Bu ülkeyi 10,5 milyon tonluk üretim ve % 10,3'lük pay ile Çin izlemektedir. Üçüncü sırada Filipinler yer almakta, 9,2 milyon tonluk üretimiyle dünya üretimden %9 pay almaktadır. Ekvador ise dördüncü sırada gelmekte olup, 7 milyon tonluk üretimiyle toplam üretimden %6,9'luk pay almaktadır.

2.2 Dünya Yaş Meyve Sebze Ticareti

Dünyada toplam yaş meyve ihracatı 2012 yılı itibarıyla 61,8 milyar dolar düzeyindedir. Önde gelen ihracatçı ülkeler İspanya (7,4 milyar \$), ABD (6,2 milyar \$), Şili (4 milyar \$), Hollanda (3,8 milyar \$) ve İtalya'dır (3,3 milyar \$). Türkiye 1,7 milyar dolarlık ihracat hacmiyle 2012 yılı itibarıyla dünya yaş meyve ihracatından % 2,7'lik pay almaktadır ve 12'inci sırada yer almaktadır. (Tablo 3).

Tablo 3. Ülkelere Göre Dünya Yaş Sebze Meyve İhracatında Önde Gelen Ülkeler (Bin \$)

Sebze İhracatı			Meyve İhracatı		
Ülke	2012	Pay (%)	Ülke	2012	Pay (%)
Hollanda	5.427.100	17,1	İspanya	7.373.136	11,9
İspanya	4.236.778	13,3	ABD	6.192.875	10,0
Meksika	3.862.505	12,2	Şili	4.012.651	6,5
Çin	2.857.404	9,0	Hollanda	3.779.603	6,1
ABD	2.091.087	6,6	İtalya	3.345.205	5,4
Fransa	1.403.155	4,4	Çin	2.849.940	4,6
Kanada	1.079.830	3,4	Belçika	2.599.436	4,2
Belçika	894.743	2,8	Meksika	2.528.752	4,1
İtalya	846.869	2,7	Ekvador	2.158.200	3,5
Fas	627.400	2,0	Güney Afrika	2.051.539	3,3
Türkiye	611.169	1,9	Türkiye	1.655.452	2,7
Dünya Toplamı	31.740.025	-	Dünya Toplamı	61.819.319	-

Kaynak: International Trade Center

2012 yılında dünya yaş sebze ihracatı 31,7 milyar dolar olmuştur. Hollanda 5,2 milyar dolarlık ihracatı ile dünya ihracatından % 17,1'lik pay almaktadır, bu ülkeyi İspanya (4,2 milyar dolar), Meksika (3,9 milyar dolar), Çin (2,9 milyar dolar) ve ABD (2,1 milyar dolar) izlemektedir. Ülkemiz 611 milyon dolarlık ihracatıyla dünya meyve ihracatından % 1,9'luk pay almaktadır ve 12'inci sırada yer almaktadır (Tablo 3).

2012 yılı itibarıyla dünyada ihracatı en çok yapılan yaş meyve muz olmuş, söz konusu ürünün ihracatı yaklaşık olarak 8,7 milyar dolar dolayında gerçekleşmiş; muzun yaş meyve ihracatındaki payı %14,3 olmuştur (Tablo 4).

Muz ihracatında Ekvador 2,1 milyar dolarlık ihracat ve %22,8 pay ile dünya lideri konumunda olup; bu ülkeyi 1,3 milyar dolar ve %14,1'lik pay ile Belçika, 822 milyon dolar ve %9 pay ile Kolombiya, 707 milyon dolar ve %7,7 pay ile Kosta Rika ve 648 milyon dolar ve %7,1'lik payla Filipinler izlemektedir.

Tablo 4. Ürünler Göre Dünya Yaş Sebze Meyve İhracatı (Bin \$)

Sebze İhracatı			Meyve İhracatı		
Ürün	2012	Pay (%)	Ürün	2012	Pay (%)
Domates	7.871.342	24,8	Muz	8.869.094	14,3
Biber	4.272.266	13,5	Üzüm	7.124.245	11,5
Soğan ve Şalot	2.600.018	8,2	Elma	7.109.881	1,5
Patates	2.561.012	8,1	Portakal	4.636.122	7,5
Hıyar ve Kornişon	2.108.827	6,6	Mandarin	4.218.600	6,8
Sarımsak	1.967.354	6,2	Armut	2.530.333	4,1
Havuç ve Şalgam	1.117.782	3,5	Çilek	2.328.919	3,8
Karnabahar ve Brokoli	1.069.416	3,4	Şeftali	2.190.027	3,5
Kuşkonmaz	1.046.155	3,3	Diğer Meyveler	2.084.073	3,4
Mantar	1.025.009	3,2	Kivi	2.073.914	3,4
Dünya Toplamı	31.740.025	-	Dünya Toplamı	61.819.319	-

Kaynak: International Trade Center

Dünya yaş meyve ihracatında ikinci sırada 7,1 milyar dolarlık ihracat hacmiyle üzüm gelmektedir. Şili 1,4 milyar dolarlık üzüm ihracatı ile dünya lideri konumunda olup, dünya üzüm ihracatından %20,8 pay almaktadır. Bu ülkeyi ABD (974 milyon dolar, %13,7 pay), ve İtalya (769 milyon dolar, %10,8 pay) izlemektedir.

Elma 7,1 milyar dolarlık ihracat ve %11,5'lik pay ile dünya yaş meyve ihracatında üçüncü sırada yer almaktadır. ABD 1,1 milyar dolarlık ihracatı ile dünya elma ihracatında birinci

sırada olup, ihracattan aldığı pay %15,2 düzeyindedir. ABD'yi sırasıyla Çin (960 milyon dolar, %13,5 pay), İtalya (937 milyon dolar, %13,2), Şili (719 milyon dolar ve %10,1 pay) ve Fransa (691 milyon dolar, %9,7 pay) izlemektedir.

2012 yılı itibarıyla dünyada ihracatı en fazla yapılan yaş sebze domates olmuş, bu ürünün ihracatı 7,9 milyar dolar dolayında gerçekleşmiş ve dünya yaş sebze ihracatındaki payı %24,8 olmuştur (Tablo 4). Domates ihracatında Hollanda 1,8 milyar dolarlık ihracat ve %23 pay ile dünya lideri konumunda olup bu ülkeyi 1,7 milyar dolar ve %21,4'lük pay ile Meksika, 1,2 milyar dolar ve %15,1 pay ile İspanya, 402 milyon dolar ve %5,1 pay ile Fas izlemektedir. Ülkemiz önde gelen ihracatçılardan biri olup, 2012 yılı itibarıyla 401 milyon dolarlık domates ihracatı gerçekleştirerek dünyada 5'inci sırada yer almıştır.

Dünya yaş sebze ihracatında ikinci sırada 4,3 milyar dolarlık ihracat miktarıyla biber gelmektedir. Hollanda 1,1 milyar dolarlık biber ihracatı ile dünya lideri konumunda olup, dünya biber ihracatından %26,9 pay almaktadır. Hollanda'yı İspanya (802 milyon dolar, %18,8 pay) ve Meksika (785 milyon dolar, %18,5 pay) izlemektedir. Türkiye 2012 yılında gerçekleştirdiği 75 milyon dolarlık biber ihracatıyla 9'uncu sırada yer almıştır.

Soğan 2,6 milyar dolarlık ihracat ve %8,2'lik pay ile dünya yaş sebze ihracatında üçüncü sırada yer almaktadır. Hollanda 490 milyon dolarlık ihracatı ile dünya soğan ihracatında birinci sırada olup, ihracattan aldığı pay %18,8 düzeyindedir. Bu ülkeyi sırasıyla Meksika (326 milyon dolar, %12,5 pay), Hindistan (295 milyon dolar, %11,3 pay), Çin (293 milyon dolar ve %11,3 pay) ve ABD (222 milyon dolar, %8,5 pay) izlemektedir.

Sektörün Türkiye Ekonomisindeki Durumu

3.1 Türkiye'de Yaş Sebze Meyve Sektörü

Türkiye'de yaklaşık 24 milyon hektar tarım alanının %3,4'lük kısmında sebze tarımı, %13,5'lik kısmında ise meyve tarımı yapılmaktadır (Tablo 5). Türkiye'de sebze ve meyve tarımı entansif tarım olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca emek yoğun, işletme maliyeti yüksek olan bir üretim grubu olup birim alana en yüksek geliri getiren tarımsal üretilimdir. Üretimden tüketime kadar olan süreç içinde alt yapı eksikliği olduğu durumda verim ve kalite ile birlikte gelir de azalabilmektedir.

Tablo 5. Türkiye'de Tarım Alanları

Tarım Alanı	2012		2013		2014	
	Bin ha	%	Bin ha	%	Bin ha	%
Tarla Bitkileri	15.464	65,0	15.613	65,6	15.789	66,0
Nadas	4.286	18,0	4.147	17,4	4.108	17,2
Sebze	827	3,5	808	3,4	804	3,4
Meyve	3.201	13,5	3.232	13,6	3.238	13,5
TOPLAM	23.782	100	23.800	100	23.939	100

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre 2014 yılında ülkemizin toplam meyve ve sebze üretimi 45,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bunun 16,8 milyon tonu meyve üretiminden, 28,5 milyon tonu ise sebze üretiminden kaynaklanmıştır (Tablo 6 ve 7). 2014 yılı itibarıyla Türkiye'nin sebze üretim kompozisyonuna bakıldığında domates, hıyar, biber, patlıcan ve karpuz gibi ürünlerin de dahil olduğu meyvesi için yetiştirilen sebze grubunun toplam sebze üretimini büyük kısmını oluşturduğu görülmektedir. Nitekim 11,8 milyon tonluk üretim hacmiyle domates ülkemizde en çok yetiştirilen sebze olup, toplam sebze üretiminden %41,4 pay almaktadır. Bu ürünü 3,8 milyon tonluk üretimle karpuz izlemektedir. Yumru ve kök sebze grubundan olan kuru soğan 1,7 milyon tonluk üretimiyle toplam sebze üretiminden %6,2 pay almaktadır.

Türkiye'nin meyve üretim kompozisyonuna bakıldığında ilk sırada 4,1 milyon tonluk üretim ve %24,75'lik payla üzümü meyveler grubu gelmektedir. Elma ise 2,4 milyon ton üretim ve %14,6'lık pay ile üzümün sonra en çok üretilen ikinci meyve konumundadır.

Tablo 6. Türkiye Meyve Üretim Miktarları (Ton)

Ürünler	Yıllar				
	2010	2011	2012	2013	2014
Yumuşak Çekirdekli					
Armut	380.003	386.382	442.646	461.826	462.336
Ayva	121.085	127.767	136.577	139.311	107.243
Elma	2.600.000	2.680.075	2.888.985	3.128.450	2.480.444
Muşmula	4.362	4.323	4.606	4.651	4.134
Yenidünya	12.112	12.093	12.105	12.902	12.900
Sert Çekirdekli					
Erik	240.806	268.696	300.046	305.393	265.490
İğde	4.600	4.905	4.896	4.666	4.093
Kayısı	450.000	650.000	760.000	780.000	270.000
Kızılıncık	12.517	12.427	12.368	11.838	10.982
Kiraz	417.905	438.550	470.887	494.325	445.556
Şeftali	539.403	545.902	611.165	637.543	608.513
Vişne	194.989	182.234	186.443	179.752	182.577
Zerdali	26.132	26.138	35.483	31.609	8.210
Zeytin	1.415.000	1.750.000	1.820.000	1.676.000	1.768.000
Sert Kabuklular					
Antep Fıstığı	128.000	112.000	150.000	88.600	80.000
Badem	55.398	69.838	80.261	82.850	73.230
Ceviz	178.142	183.240	203.212	212.140	180.807
Fındık	600.000	430.000	660.000	549.000	412.000
Kestane	59.171	60.270	57.881	60.019	63.762

Ürünler	Yıllar				
	2010	2011	2012	2013	2014
Turunçgiller					
Portakal	1.710.500	1.730.146	1.661.111	1.781.259	1.779.675
Mandalina	858.699	872.251	874.832	942.226	1.046.899
Limon	787.063	790.211	710.211	726.283	725.230
Greyfurt	213.768	218.988	226.738	228.799	229.301
Turunç	2.346	2.170	2.132	2.592	2.158
Üzümü Meyveler					
Üzüm	4.255.000	4.296.351	4.185.126	4.011.409	4.175.356
Çilek	299.940	302.416	351.834	372.498	376.070
Dut	75.096	76.643	74.170	74.600	62.879
İncir	254.838	260.508	275.002	298.914	300.282
Keçiboynuzu	14.172	13.978	14.166	14.261	13.985
Muz	210.178	206.501	207.727	215.472	251.994
Nar	208.502	217.572	315.150	383.085	397.335
Trabzon Hurması	26.277	28.295	32.392	33.232	33.470
Kivi	26.554	29.231	37.247	41.635	31.795
Avakado	1.207	1.316	1.463	1.599	1.824
Ahududu	1.980	2.059	4.080	3.942	4.587
TOPLAM	16.385.745	16.993.476	17.810.942	17.995.395	16.875.947

Kaynak: TÜİK

Tablo 7. Türkiye Yaş Sebze Üretim Miktarları (Ton)

Ürünler	Yıllar				
	2010	2011	2012	2013	2014
Soğan (Taze)	165.478	153.823	150.928	153.478	148.255
Soğan (Kuru)	1.900.000	2.141.373	1.735.857	1.904.846	1.790.000
Sarımsak (Taze)	21.234	21.445	25.768	27.930	25.089
Sarımsak (Kuru)	76.936	79.203	79.433	87.037	91.000
Pırasa	244.812	246.144	229.359	240.391	223.303
Havuç	533.253	602.078	714.280	569.855	557.977
Şalgam	1.693	1.494	1.537	1.938	1.509
Pancar (Kırmızı)	7.861	7.815	7.540	7.286	7.161
Kereviz (Kök)	14.758	14.659	17.049	16.265	14.791
Turp (Bayır)	16.130	15.564	15.067	19.484	21.938
Turp (Kırmızı)	139.543	142.024	131.375	158.766	169.935
Domates	10.052.000	11.003.433	11.350.000	11.820.000	11.850.000
Hıyar	1.739.191	1.749.174	1.741.878	1.754.613	1.845.749
Acur	25.621	23.266	27.886	30.606	33.238
Biber (Salçalık)	782.173	730.493	748.422	814.372	829.809
Biber (Dolmalık)	387.626	364.930	383.213	398.470	391.009
Biber (Sivri)	816.901	879.846	910.725	946.506	907.126
Bamya	36.748	36.662	36.001	33.545	33.103
Patlıcan	846.998	821.770	799.285	826.941	827.380
Kabak (Sakız)	314.340	317.705	302.374	293.709	299.858
Balkabağı	89.368	93.099	93.612	95.076	93.672
Kabak (Çerezlik)	26.694	32.396	32.144	35.586	36.331
Kavun	1.611.695	1.647.988	1.688.687	1.699.550	1.707.302
Karpuz	3.683.103	3.864.489	4.022.296	3.887.324	3.885.617
Bezelye	90.191	103.787	101.959	107.549	105.279

Ürünler	Yıllar				
	2010	2011	2012	2013	2014
Fasulye	587.967	614.948	621.036	632.301	638.469
Börülce	16.591	19.967	20.566	21.336	19.353
Bakla	41.929	41.962	40.471	40.243	39.502
Barbunya Fasulye	70.614	78.871	84.134	76.751	77.051
Lahana (Baş)	491.228	498.073	481.511	496.864	492.610
Lahana (Kırmızı)	118.170	121.824	133.234	138.329	164.069
Lahana (Brüksel)	1.651	1.693	1.697	1.818	2.759
Lahana (Yaprak)	81.953	88.466	85.023	83.246	73.643
Marul (Kıvırcık)	131.952	138.466	145.019	159.971	172.207
Marul (Göbekli)	226.144	217.378	205.463	212.189	260.755
Marul (Aysberg)	61.202	68.408	68.584	64.625	65.551
Enginar	29.070	33.460	32.173	34.014	34.576
Kereviz (Sap)	1.534	1.345	1.559	1.617	1.532
Ispanak	218.291	221.632	222.225	220.274	207.676
Pazı	5.211	5.184	5.953	6.207	6.060
Semizotu	4.936	5.501	6.945	7.102	5.797
Maydanoz	56.332	54.956	56.614	57.619	58.351
Roka	4.058	4.524	7.689	8.962	8.791
Tere	2.380	2.750	4.476	7.371	8.732
Nane	11.772	12.160	12.598	14.143	14.700
Dereotu	2.978	2.836	2.901	3.806	4.603
Kuşkonmaz	254	130	7	68	68
Karnabahar	158.579	162.134	169.097	158.996	161.331
Brokoli	26.493	29.076	30.807	34.649	40.818
Mantar (Kültür)	21.559	27.058	33.750	34.494	38.761
TOPLAM	25.997.195	27.547.462	27.820.207	28.448.118	28.569.781

Kaynak: TÜİK

Türkiye birçok meyve türünde dünyada en büyük üretici konumdadır (Tablo 8). Bunların başında fındık %64'lük pay ile ilk sırada gelmektedir. Bunu %26'lık pay ile incir, %21'lik pay ile kiraz izlemektedir.

Tablo 8. Türkiye'nin Dünyada Lider Olduğu Yaş Sebze Meyve Ürünleri

Sıralama	Ürünler	Dünya Üretimi* (Ton)	Türkiye Üretimi** (Ton)	Üretimdeki Pay (%)
1	Fındık	858.697	549.000	64
	Kiraz	2.294.455	494.325	21,5
	İncir	1.117.452	298.914	26,7
	Kayısı	4.111.076	780.000	19
	Ayva	596.532	139.311	23
2	Vişne	1.348.628	179.752	13
	Kestane	2.009.487	60.019	3,0
	Kavun	29.462.541	1.699.550	5,8
	Karpuz	109.278.714	3.887.324	3,6
	Hıyar	71.365.573	1.754.613	2,5
3	Antep Fıstığı	916.921	88.600	9,7
	Biber	31.171.567	2.159.348	6,9
	Elma	80.822.520	3.128.450	3,9
4	Ceviz	3.458.046	212.140	6
	Zeytin	20.396.699	1.676.000	8,2
	Domates	163.963.770	11.820.000	7,2
	Fasulye (Taze)	21.365.119	632.301	3
5	İspanak	23.231.898	220.274	1,0
	Çay (Kuru)	4.818.000	225.000	4,7
	Patlıcan	49.418.212	826.941	1,7

Kaynak: *FAO, **TÜİK, 2013.

3.2 Türkiye'nin Yaş Sebze Meyve Sektörü Dış Ticaret Verileri

Akdeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği verilerine göre Türkiye'nin taze sebze meyve ihracatı 2014 yılında 2,3 milyar dolar dolayında gerçekleşmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Türkiye'nin Seçilmiş Ürünlerde Yaş Meyve ve Sebze İhracatı

Yıl	Miktar/Değer	Narenciye	Taze Meyve	Taze Sebze	Genel Toplam
2013	Miktar (Kg)	1.371.187.267	726.614.356	1.242.180.420	3.345.253.335
	Değer (\$)	930.586.507	708.240.793	691.838.549	2.348.552.931
2014	Miktar (Kg)	1.585.469.868	774.407.548	1.166.584.109	3.531.680.598
	Değer (\$)	942.212.767	720.446.032	710.183.663	2.393.534.501
2014 Payı (%)	Miktar (Kg)	45	22	33	100
	Değer (\$)	39	30	30	100

Kaynak: AKİB

2014 yılında ihraç edilen en fazla yaş meyve-sebze ürünü 430 milyon dolarla domatestir. Bu ürünü sırasıyla mandarin (369 milyon dolar), limon (286 milyon dolar), üzüm (203 milyon dolar) ve portakal (190 milyon dolar) izlemektedir. (Tablo 10).

Tablo 10. Türkiye'nin Yaş Meyve Sebze İhracatında İlk 12 Ürün

Ürün	2014		2014 Payı (%)	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Domates	591.830.761	430.223.859,79	17	18
Mandarin	646.108.647	369.104.096,83	18	15
Limon	414.051.198	286.355.373,07	12	12
Üzüm	260.466.350	203.418.175,38	7	8
Portakal	344.078.607	190.013.188,32	10	8
Kiraz, Vişne	50.521.786	144.323.706,67	1	6
Nar	140.070.128	109.297.772,85	4	5
Greyfurt	181.230.483	96.739.059,57	5	4
Biber	82.759.133	80.463.535,98	2	3

Ürün	2014		2014 Payı (%)	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Hıyar, Kornişon	103.808.805	77.548.864,60	3	3
İncir	18.029.000	42.748.372,75	1	2
Elma	116.793.089	42.047.586,15	3	2

Kaynak: AKİB (Ürünler 2014 yılı Fob (\$) değerlerine göre sıralanmıştır)

2014 yılında en fazla Rusya Federasyonu'na yaş sebze meyve ihracatı gerçekleştirilmiştir. Rusya Federasyonu toplam ihracatın miktar olarak %38'ini, değer olarak %39'unu oluşturmaktadır. Rusya Federasyonu'nu Irak, Ukrayna ve Almanya izlemektedir. (Tablo 11).

Tablo 11. Yaş Meyve Sebze İhracatı Yapılan İlk 12 Ülke

Ülke	2014		2014 Payı (%)	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Rusya Federasyonu	1.337.753.812	940.017.890,59	38	39
Irak	677.378.519	293.671.285,91	19	12
Ukrayna	258.194.928	158.760.499,66	7	7
Almanya	114.006.824	181.992.414,70	3	8
Bulgaristan	164.746.484	106.272.097,75	5	4
Suudi Arabistan	100.585.741	57.125.057,46	3	2
Romanya	107.291.656	75.854.385,32	3	3
Hollanda	44.851.440	48.032.946,68	1	2
İngiltere	31.794.860	38.404.561,01	1	2
Suriye	53.180.882	20.512.049,27	2	1
Moldovya	44.488.301	25.603.904,56	1	1
Polonya	45.713.185	34.882.089,33	1	1

Kaynak: AKİB (Ülkeler 2014 yılı Fob (\$) değerlerine göre sıralanmıştır)

2014 yılında en fazla Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine yaş sebze meyve ihracatı gerçekleştirilmiştir. Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri toplam ihracatın miktar olarak %53'ünü, değer olarak %51'ini oluşturmaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu'nu değer olarak %27 ile Avrupa Birliği Ülkeleri izlemektedir. (Tablo 12).

Tablo 12. Yaş Meyve Sebze İhracatının Ülke Gruplarına Dağılımı

Ülke Grupları	2014		2014 Payı (%)	
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Miktar (Kg)	Değer (\$)
Bağımsız Devletler Topluluğu	1.859.934.672	1.227.721.241,04	53	51
Avrupa Birliği Ülkeleri	634.962.352	644.785.629,99	18	27
Ortadoğu Ülkeleri	882.956.838	406.568.628,64	25	17
Diğer Avrupa Ülkeleri	100.269.792	69.683.726,38	3	3
Diğer Ülkeler	53.556.945	44.775.275	2	2
Genel Toplam	3.531.680.598	2.393.534.500,88	-	-

Kaynak: AKİB

Sektörün TR63 Bölge Ekonomisindeki Durumu

TR63 Bölgesi ekonomik yapısı; tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün toplam Gayri Safi Katma Değer'den aldığı pay sıralamasına göre Türkiye'nin ekonomik yapısı ile benzerlik göstermekte olup sektörel ağırlık sırasıyla hizmetler, sanayi ve tarım şeklindedir. Bununla birlikte bölgesel ekonomik yapı içerisinde tarım sektörünün ağırlığı (%14,4) Türkiye ortalamasından (%9) yüksektir.

Üretim hacmi ve ürün çeşitliliği bakımından Türkiye'nin en önemli tarımsal üretim merkezlerinden biri olan TR63 Bölgesi, yıllar itibarıyla değişiklikler göstermekle birlikte 10-12 üründe Türkiye toplam üretiminin %20'den fazlasını, 25-30 üründe de %10'dan fazlasını karşılamaktadır. Türkiye'deki toplam tarım alanlarının %2,9'u TR63 Bölgesi'nde yer almasına rağmen, Türkiye toplam bitkisel üretim değerinin %5,4'ünü üreten TR63 Bölgesi, kişi başı bitkisel üretim değerinde hem bölge bazında hem de tek tek iller bazında Türkiye ortalamalarından daha yüksek değerlere sahiptir. Bölgede tarım yapılan arazilerin %70'i tarla ürünleri, %23'ü meyve ve %7'si sebze üretim alanı olarak kullanılmaktadır. Sebze ve meyve alanlarının toplam tarım alanları içerisindeki ağırlığı (%30) Türkiye ortalamalarının (%17) üzerindedir. TR63 Bölgesinde seçilmiş ürünlerin yıllara göre üretim miktarları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. TR63 Bölgesinde Seçilmiş Ürünlerin Yıllara Göre Üretim Miktarları

Ürün adı	Hatay			Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Yıl	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Soğan (Taze)	2012	8.070	12.060	816	1.228	422	758
	2013	8.035	12.105	1.175	1.752	490	905
	2014	7.537	11.513	1.124	1.628	390	705
Soğan (Kuru)	2012	56.938	117.139	12.092	27.118	2.770	7.602
	2013	57.380	163.650	8.526	18.486	1.908	5.973
	2014	59.910	168.789	8.534	19.092	1.913	6.748

Ürün adı	Hatay			Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Yıl	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Sanmsak (Taze)	2012	1.940	2.116	1.320	1.503	158	283
	2013	1.765	1.935	3.030	3.212	106	189
	2014	1.147	1.331	3.022	3.196	106	189
Sarımsak (Kuru)	2012	6.934	6.456	11.596	12.388	181	113
	2013	5.474	6.087	11.102	11.978	200	138
	2014	4.277	4.164	12.048	11.682	250	165
Domates (Sofralık)	2012	40.941	139.051	25.340	77.171	3.045	6.526
	2013	37.388	130.384	21.820	67.711	3.428	7.193
	2014	28.266	105.595	20.708	62.824	3.565	7.395
Domates (Salçalık)	2012	7.210	23.189	4,4	13.572	20	34
	2013	8.285	27.499	4,3	13.672	25	45
	2014	5.960	19.068	6,05	15.433	40	73
Turp (Kırmızı)	2012	1.325	1.882	2.515	2.145	34.950	104.260
	2013	1.329	1.894	2.315	1.885	40.550	125.000
	2014	1.321	1.762	1.120	1.042	38.800	136.725
Hiyar (Sofralık)	2012	18.067	51.990	8.132	21.902	633	984
	2013	19.101	56.849	7.923	20.500	582	914
	2014	18.969	56.306	8.714	22.341	530	829
Biber (Salçalık)	2012	25.162	48.243	1.866	4.200	6.085	13.200
	2013	16.295	31.208	3.923	8.005	5.880	13.267
	2014	17.435	33.573	3.980	8.363	3.970	9.640
Biber (Dolmalık)	2012	3.469	5.370	2.823	3.372	148	286
	2013	3.435	5.283	3.270	4.324	103	203
	2014	2.457	3.752	3.285	4.317	123	230

Ürün adı	Hatay			Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Yıl	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Biber (Sivri)	2012	12.084	18.885	3.360	4.139	608	902
	2013	11.603	18.317	5.450	8.096	556	806
	2014	13.848	21.953	5.933	9.226	520	744
Patıcan	2012	23.081	64.882	4.327	6.659	1.309	3.546
	2013	20.671	57.631	4.282	6.492	1.649	4.280
	2014	18.162	49.365	4.282	6.493	1.739	4.400
Kabak (Sakız)	2012	8.496	17.634	2.155	3.298	374	532
	2013	7.566	15.693	2.145	3.272	355	525
	2014	5.659	11.343	2.140	3.254	351	490
Kavun	2012	17.580	38.625	3.180	7.394	2.170	6.314
	2013	14.465	36.320	4.324	10.258	2.170	6.323
	2014	16.595	40.885	4.330	10.064	2.180	6.338
Karpuz	2012	2.112	8.911	8.286	28.077	13.126	63.594
	2013	2.117	8.953	8.080	27.712	6.525	30.792
	2014	1.282	5.641	7.060	22.845	4.421	22.100
Fasulye (Taze)	2012	20.869	20.748	4.752	4.153	1.567	1.664
	2013	19.016	18.705	4.462	3.990	1.676	1.936
	2014	19.492	18.770	4.690	3.919	1.782	1.925
Ispanak	2012	7.810	8.728	685	291	3.238	4.621
	2013	6.540	7.301	678	283	3.740	5.377
	2014	6.049	6.862	645	272	3.541	5.081
Maydonoz	2012	18.550	21.065	335	359	8	6
	2013	19.800	22.480	387	419	7	5
	2014	20.999	23.800	395	402	7	5

Kaynak: TÜİK

TR63 Bölgesinde metal ana sanayi, tekstil, metal mutfak eşya, gıda, yaş meyve ve sebze, otomotiv filtresi ve mobilyacılık sektörlerinin ağırlıklı olduğu ihracat yapısı Hatay ve Kahramanmaraş illerinde daha fazla ülkeye dayalı bir yoğunlaşma gösterirken, Osmaniye ilinde yıllara göre dalgalı bir seyir izlemektedir. Özellikle yaş meyve ve sebze ihracatı ile zeytinlik konusunda rekabetçi bir yapıya sahip bölgede, ihracatta ürün kalitesinin, rekabetçiliğin geliştirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

TR63 Bölge Planı'nda TR63 Bölgesindeki yoğun yaş meyve ve sebze üretimi ve bölge geneline yayılmış işlenmiş gıda üretimi işletmeleri nedeniyle gıda güvenliği hususunun hem insan sağlığı hem de tarımsal ekonomideki istikrar açısından büyük önem arz ettiği belirtilmiş, "Gıda üretiminde ve tüketiminde gıda güvenliğinin sağlanmasının esas alınması" öncelik olarak belirlenmiştir. 10. Kalkınma Planı'nda da, sektörel stratejilerde ve AB üyelik müzakerelerinde tarım sektörünün en önemli alanlarından biri olan gıda güvenliği konusunda, birincil tarımsal üretimde ve gıda işletmelerinde üreticiden tüketiciye kadar tüm aşamalarda güvenilir gıda üretiminin yaygınlaştırılması önemle vurgulanmaktadır. Bu amaçla tarımsal üreticiler, sanayiciler, gıda işletmelerinde çalışanlar ve nihai tüketiciler olmak üzere tedarik zincirindeki tüm kesimlere yönelik bilgilendirme ve eğitim çalışmaları, tarımsal üretimde ve gıda işlenmesinde üretim altyapısının modernizasyonuna yönelik çalışmalar ve sertifikasyon yatırımları tarım sektörünün öncelikli konuları arasında olacaktır.

TR63 Bölgesi içinde yer alan illerden Hatay ilinin toplam yüzölçümü 582.800 hektar olup bu alanın 275.578 hektarını tarım arazileri oluşturmaktadır (Tablo 14). Tarım alanlarının 206.553 hektarı (%50,7) ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisidir. Hatay ili tarım arazileri incelendiğinde; tarla bitkileri arazilerinin toplam tarım arazisinin %59'u gibi büyük bir alana sahip olduğu görülmektedir. TÜİK 2014 verilerine göre 131.647 ton üretimi ile ülkemiz zeytin üretiminin %9'u Hatay ilinden karşılanmaktadır. 14 milyon civarında zeytin ağacının bulunduğu kent Türkiye sıralamasında 4. sırada yer almaktadır. İlde 203.829 dekar alanda, toplam 703.729 ton limon, portakal, mandalina, turunc ve altıntop üretimi yapılmaktadır. Narenciye, başta Rusya olmak üzere çeşitli ülkelere ihraç edilmektedir. 2014 yılı TÜİK verilerine göre Hatay ili maydanoz, pazı ve mandalina (Sat.) üretiminde Türkiye birincisi, erik, Trabzon hurması, şalgam ve marul (göbekli) Türkiye ikincisi, havuç ve pamuk ve zeytin üretiminde Türkiye üçüncüsüdür. Tarım, Hatay ilinde hakim sektörlerden biridir. GSYİH'ya yaptığı katkı bakımından sektör payı %19,6'dır. Ekonomik anlamda hareketli nüfusun %60'ı tarım sektöründe faaliyet göstermektedir.

Tablo 14. TR63 Bölgesi İlleri Tarım Arazileri Dağılımı

Tarım Arazileri	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Alan (ha)	%	Alan (ha)	%	Alan (ha)	%
Tarla	162.920	59	237.187	65	104.746	84
Meyve	29.389	11	69.380	19	15.798	13
Sebze	51.703	19	10.492	3	3.339	3
Nadas ve Diğer Alanlar	7.880	10	49.558	14	1.129	1
Toplam	275.578	100	366.617	-	125.012	-

Kaynak: TR63 İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri, 2014.

Kahramanmaraş ilinin toplam yüzölçümü 1.434.600 hektar olup bu alanın 366.617 hektarını tarım arazileri oluşturmaktadır. Tarım alanlarının 237.187 hektarı (%65) tarladır. Kahramanmaraş, toplam yüzölçümü olarak ülkemizin 11. büyük ili konumunda olup, tatlı su kaynakları bakımından ise 2. sırada yer almaktadır. Osmaniye ilinin toplam yüzölçümü 327.982 hektar olup bu alanın 125.012 hektarını tarım arazileri oluşturmaktadır. Tarım alanlarının 104.746 hektarı (%84) tarladır.

TR63 Bölgesinde 2014 yılı itibarıyla üretilen meyve ürünleri Tablo 15'te, sebze ürünleri Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 15. TR63 Bölgesinde Meyve Ürünlerinin Üretim Miktarları

Ürün adı	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Armut	202	1.326	1.887	3.158	379	437
Ahududu	0	0	46	50	0	0
Antep Fıstığı	0	10	66.603	2.438	0	0
Avakado	8	20	0	0	0	0
Ayva	52	169	620	919	0	76
Badem	1.585	1.399	5.042	83	1013	148
Böğürtlen	0	0	91	111	0	0
Ceviz	3.354	1.920	21.670	6.106	1.079	727

Ürün adı	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Çilek	194	531	2.265	3.698	102	153
Dut	18	640	300	2.205	0	263
Elma (Amasya)	0	0	1.625	746	10	16
Elma (Diğer)	1.239	2.480	23.994	27.057	1.013	3.225
Elma (Golden)	310	670	8.686	13.781	170	68
Elma (Grannysmith)	82	93	3.547	3.555	0	8
Elma (Starking)	156	559	18.679	16.593	981	1.118
Erik	15.323	21.779	691	862	1.028	924
Fındık	0	7	600	267	0	0
Greyfurt (Altıntop)	4.737	23.682	0	0	30	68
İncir	1.627	6.123	1.030	1.138	25	583
Kayısı	7.070	6.546	91.560	994	754	1.109
Keçi Boynuzu	0	0	0	0	500	90
Kekik	740	144	0	0	0	-
Kırmızı Biber (Bah.-İşlenmemiş)	2.472	7.176	16.100	29.290	0	0
Kızılıcak	0	0	0	0	0	84
Kiraz	382	687	18.739	17.000	7.138	3.847
Kivi	3	6	0	0	0	0
Limon	17.843	40.556	100	150	274	860
Mandalina (Clementin)	1.302	3.880	0	0	120	253
Mandalina (Diğer)	19.063	52.304	1	2.597	2.261	4.279
Mandalina (King)	30	238	0	0	609	2.201
Mandalina (Satsuma)	92.347	292.653	0	0	1.155	2.695
Muz	356	2.208	0	0	0	0

Ürün adı	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Nar	12.080	22.155	1.516	1.168	2.721	2.559
Portakal (Diğer)	8.222	25.843	200	1.066	4.081	14.167
Portakal (Washington)	63.500	261.784	0	0	4.091	13.337
Portakal (Yafa)	800	2.593	0	0	1.073	5.478
Şeftali (Diğer)	1.623	1.800	677	921	722	999
Şeftali (Nektarin)	1.108	454	15	155	170	535
Trabzon Hurması	1.674	3.306	940	1.514	473	385
Turunç	356	196	0	0	0	0
Üzüm (Kurutmalık-Çekirdekli)	0	0	59	61.035	0	0
Üzüm (Sofralık-Çekirdekli)	44.249	48	274.340	149.549	2.681	2.055
Üzüm (Sofralık-Çekirdeksiz)	1.196	814	0	0	0	0
Üzüm (Şaraplık)	6.153	8.824	0	0	0	0
Vişne	2	8	464	1.055	245	201
Yenidünya	191	638	0	0	30	53
Zerdali	0	153	50	25	0	9
Zeytin (Sofralık)	83.887	23.582	31.640	2.573	77.180	28.365
Zeytin (Yağlık)	433.142	108.065	40.086	4.377	45.869	27.025

Kaynak: TÜİK, 2014.

TR63 Bölgesinde tarım yapılan arazilerin
% 70'i Tarla Ürünleri,
% 23'ü Meyve ve
% 7'si Sebze üretim
alanları olarak kullanılmaktadır

Tablo 16. TR63 Bölgesinde Sebze Ürünlerinin Üretim Miktarları

Ürün adı	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Biber (Salçalık, Kappa)	17.435	33.573	3.980	8.363	3.970	9.640
Acur	0	0	1.520	2.956	20	23
Bakla (Taze)	1.745	1.886	0	0	0	0
Balkabağı	392	820	10	25	0	0
Bamya	775	831	175	52	500	378
Barbunya Fasulye (Taze)	291	284	950	570	220	177
Bezelye (Taze)	12.385	9.251	25	13	202	250
Biber (Dolmalık)	2.457	3.752	3.285	4.317	123	230
Biber (Sivri)	13.848	21.953	5.933	9.226	520	744
Börülce (Taze)	1.003	1.067	0	0	0	0
Brokoli	30	40	0	0	0	0
Dereotu	1.500	1.427	0	0	0	0
Domates (Salçalık)	5.960	19.068	6.050	15.433	40	73
Domates (Sofralık)	28.266	105.595	20.708	62.824	3.565	7.395
Enginar	40	40	0	0	0	0
Fasulye (Taze)	19.492	18.770	4.690	3.919	1.782	1.925
Havuç	20.161	60.483	405	809	0	0
Hıyar (Sofralık)	18.969	56.306	8.714	22.341	530	829
Hıyar (Türşülük)	600	1.488	225	406	0	0
Ispanak	6.049	6.862	645	272	3.541	5.081
Kabak (Çerezlik)	0	0	220	40	0	0
Kabak (Sakız)	5.659	11.343	2.140	3.254	351	490
Karnabahar	1.550	2.350	0	0	0	0
Karpuz	1.282	5.641	7.06	22.845	4.421	22.100

Ürün adı	Hatay		Kahramanmaraş		Osmaniye	
	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)	Ekilen Alan (da)	Üretim (Ton)
Kavun	16.595	40.885	4.330	10.064	2.180	6.338
Lahana (Beyaz)	936	1.767	1.125	5.405	1.690	6.689
Lahana (Karayaprak)	150	210	20	24	200	300
Lahana (Kırmızı)	358	741	185	500	0	0
Mantar (Kültür)	0	120	0	0	0	0
Marul (Aysberg)	0	0	0	0	150	225
Marul (Göbekli)	16.065	29.220	1.420	3.672	2.218	3.317
Marul (Kıvrıkcık)	100	120	50	115	100	150
Maydanoz	20.999	23.800	395	402	7	5
Nane	628	511	155	125	3	3
Patlıcan	18.162	49.365	4.282	6.493	1.739	4.400
Pazı	1.973	4.020	300	450	0	0
Pırasa	1.112	3.192	0	0	2.277	9.001
Roka	213	171	20	20	0	0
Sarımsak (Kuru)	4.277	4.164	12.048	11.682	250	165
Sarımsak (Taze)	1.147	1.331	3.022	3.196	106	189
Semizotu	12	7	0	0	0	0
Soğan (Kuru)	59.910	168.789	8.534	19.092	1.913	6.748
Soğan (Taze)	7.537	11.513	1.124	1.628	390	705
Şalgam	10	15	30	75	0	0
Tere	254	152	30	24	4	2
Turp (Bayır)	50	100	11	16	0	0
Turp (Kırmızı)	1.321	1.762	1.120	1.042	38.800	136.725

Kaynak: TÜİK, 2014.

TR63 Bölgesi illerinin ihracat rakamlarına bakıldığında; yaş sebze ve meyve ihracatının Hatay ili ihracatında %20 gibi önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Hatay ilinin yaş sebze meyve ihracatı 2013 yılında 477 milyon dolar ile 2014 yılında bu rakam 434 milyon dolara gerilemiştir. Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinde yaş sebze meyve ihracat rakamları illerin toplam ihracat payları içerisinde yok denecek kadar azdır (Tablo 17).

Tablo 17. İhracatçı Firmaların Kanuni Merkezleri Bazında TR63 Bölgesi illerinin Sektör İhracat Rakamları (1000 \$)

	2013	2014	%Pay (2014)
Hatay			
Fındık ve Mamulleri	30.933	30.170	1,46
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	64.297	81.155	3,92
Kuru Meyve ve Mamulleri	24.415	18.596	0,90
Meyve Sebze Mamulleri	20.928	24.236	1,17
Yaş Meyve ve Sebze	477.250	434.300	20,98
Zeytin ve Zeytinyağı	36.781	26.844	1,30
Hatay Toplam İhracat	2.065.049	2.070.005	-
Kahramanmaraş			
Fındık ve Mamulleri	2	0	0,00
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	38.903	29.441	3,36
Kuru Meyve ve Mamulleri	47	56	0,01
Meyve Sebze Mamulleri	62	62	0,01
Yaş Meyve ve Sebze	20	9	0,00
Kahramanmaraş Toplam İhracat	810.275	876.734	-
Osmaniye			
Fındık ve Mamulleri	12	11	0,01
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	912	1.168	1,30
Kuru Meyve ve Mamulleri	1.170	857	0,95
Meyve Sebze Mamulleri	56	60	0,07
Yaş Meyve ve Sebze	612	1.275	1,41
Osmaniye Toplam İhracat	130.625	90.163	-

Kaynak: TİM

Genel Değerlendirme ve Politika Önerileri

Türkiye, iklim ve ekolojik koşulların elverişli olması ve sahip olduğu geniş tarımsal arazi bakımından tarıma elverişli bir ülke konumundadır. Ülkemizde mevcut bulunan meyve ve sebze çeşitleri, iklim başta olmak üzere diğer faktörlerinde elverdiği ölçüde hemen hemen tüm bölgelerimizde üretilmektedir. Fakat bazı bölgelerimizde, birkaç meyve ve sebze çeşidi üretiminin daha yoğun bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Meyve ve sebze endüstrisi her biri farklı özellikte arz ve talebe sahip olan çok sayıda ürünlerden oluşmaktadır. Her ne kadar yüzlerce meyve ve sebze ürünleri ticari olarak alınıp satılıyor ise de sadece belirli sayıda ürünler bu piyasada önemli bir rol oynamaktadır. Dünyanın bir çok ülkesiyle karşılaştırıldığında ülkemizde hemen hemen her mevsimde ve her bölgede meyve ve sebze üretimi söz konusudur.

TR63 Bölgesi illerinde üretilen bazı yaş sebze meyve ürünlerinin üretimleri Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Örneğin Hatay ilinde üretilen pazı Türkiye'nin %66'sını, maydonoz %40'ını, dereotu %31'ini oluşturmaktadır. Benzer şekilde Hatay ilinde üretilen mandalina Türkiye üretiminin %33'ünü, portakal %16'sını, greyfurt ise %10'unu oluşturmaktadır (Tablo 18)

Tablo 18. Seçilmiş Ürünlerde Hatay İlinin Sebze Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Hatay Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Pazı	4.020	6.060	66,3
Maydonoz	23.800	58.351	40,8
Dereotu	1.427	4.603	31,0
Marul (Göbekli)	29.220	230.755	12,7
Havuç	60.483	557.977	10,8
Soğan (Kuru)	168.789	1.790.000	9,4
Bezelye (Taze)	9.251	105.279	8,8
Soğan (Taze)	11.513	148.255	7,8
Patlıcan	49.365	827.380	6,0
Börülce (Taze)	1.067	19.353	5,5

Ürün adı	Hatay Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Sarımsak (Taze)	1.331	25.089	5,3
Sarımsak (Kuru)	4.164	91.000	4,6
Biber (Salçalık, Kappa)	33.573	829.809	4,0
Kabak (Sakız)	11.343	299.858	3,8
Nane	511	14.700	3,5
Ispanak	6.862	207.676	3,3
Hıyar	57.794	1.845.749	3,1
Biber (Sivri)	21.953	907.126	2,4
Kavun	40.885	1.707.302	2,4
Pırasa	3.192	223.303	1,4
Domates	124.663	11.850.000	1,1
Turp (Kırmızı)	1.762	169.935	1,0
Biber (Dolmalık)	3.752	391.009	1,0

Kaynak: TÜİK

Tablo 19. Seçilmiş Ürünlerde Hatay İlinin Meyve Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Hatay Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Mandalina	349.750	1.046.899	33,4
Portakal	290.220	1.779.675	16,3
Greyfurt (Altıntop)	23.682	229.555	10,3
Erik	21.779	265.490	8,2
Zeytin	131.647	1.768.000	7,4
Limon	40.556	725.230	5,6
Nar	22.155	397.335	5,6
Kırmızı Biber (Baharatlık-İşlenmemiş)	7.176	186.291	3,9
Kayısı	6.546	270.000	2,4
İncir	6.123	300.282	2,0
Kekik	144	11.752	1,2

Kaynak: TÜİK

Kahramanmaraş ilinde 2014 yılı verilerine göre acur üretimi 2.956 ton olup bu miktar Türkiye acur üretiminin %8,9'udur (Tablo 20). Ayrıca elma üretim miktarı toplam 61.732 ton olup bu miktar Türkiye elma üretiminin %2,5'ini oluşturmaktadır. Benzer şekilde ceviz üretim miktarı toplam 6.106 ton olup bu rakam Türkiye ceviz üretiminin %3,4'ü, kiraz üretim miktarı toplam 17.000 ton olup bu rakam Türkiye kiraz üretiminin %3,8'ini oluşturmaktadır (Tablo 21).

Tablo 20. Seçilmiş Ürünlerde Kahramanmaraş İlinin Sebze Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Kahramanmaraş Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Domates (Sofralık)	62.824	7.935.110	0,8
Domates (Salçalık)	15.433	3.914.890	0,4
Hıyar (Sofralık)	22.341	1.701.708	1,3
Acur	2.956	33.238	8,9
Biber (Salçalık, Kappa)	8.363	829.809	1,0
Patıcan	6.493	827.380	0,8
Lahana (Beyaz)	5.405	492.610	1,1
Marul (Göbekli)	3.672	230.755	1,6
Pazı	450	6.060	7,4
Nane	125	14.700	0,9

Kaynak: TÜİK

2014 yılı verilerine göre,
Kahramanmaraş
ili kiraz üretim miktarı
17 Bin Ton olup
Türkiye kiraz üretiminin
% 3,8'ini karşılamaktadır

Tablo 21. Seçilmiş Ürünlerde Kahramanmaraş İlinin Meyve Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Kahramanmaraş Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Antep Fıstığı	2.438	80.000	3,0
Badem	83	73.230	0,1
Böğürtlen	111	2.402	4,6
Ceviz	6.106	180.807	3,4
Dut	2.205	62.879	3,5
Elma	61.732	2.480.444	2,5
Kiraz	17.000	445.556	3,8
Trabzon Hurması	1.514	33.470	4,5
Üzüm	210.584	4.175.356	5,0
Zeytin (Sofralık-Yağlık)	6.950	1.768.000	0,4

Kaynak: TÜİK

Osmaniye ilinde 2014 yılı verilerine göre kırmızı turp üretimi 136.725 ton olup bu miktar Türkiye kırmızı turp üretiminin %80,5'idir. (Tablo 22). Ayrıca pırasa üretim miktarı toplam 9.001 ton olup bu miktar Türkiye pırasa üretiminin %4'ünü oluşturmaktadır. Osmaniye ilinde 55.390 ton olan zeytin üretim miktarı Türkiye zeytin üretiminin %3,1'ini oluşturmaktadır (Tablo 23).

Tablo 22. Seçilmiş Ürünlerde Osmaniye İlinin Sebze Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Osmaniye Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Biber (Salçalık, Kappa)	9.640	829.809	1,2
Domates (Sofralık)	7.395	11.850.000	0,1
Ispanak	5.081	207.676	2,4
Karpuz	22.100	3.885.617	0,6
Kavun	6.338	1.707.302	0,4
Lahana (Beyaz)	6.689	492.610	1,4
Marul (Göbekli)	3.317	230.755	1,4

Ürün adı	Osmaniye Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Pırasa	9.001	223.303	4,0
Soğan (Kuru)	6.748	1.790.000	0,4
Turp (Kırmızı)	136.725	169.935	80,5

Kaynak: TÜİK

Tablo 23. Seçilmiş Ürünlerde Osmaniye İlinin Meyve Üretiminde Türkiye'deki Payı

Ürün adı	Osmaniye Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi (Ton)	% Pay
Armut	437	462.336	0,1
Ceviz	727	180.807	0,4
Çilek	153	376.070	0,0
Dut	263	62.879	0,4
Elma (Diğer)	4.343	2.480.444	0,2
Kayısı	1.109	270.000	0,4
Kiraz	3.847	445.556	0,9
Mandalina	8.794	1.046.899	0,8
Nar	2.559	397.335	0,6
Portakal	32.982	1.779.675	1,9
Zeytin	55.390	1.768.000	3,1

Kaynak: TÜİK

Tarım çok karlı ve dinamik bir sektördür. Son küresel kriz içinde bile, otomotiv, giyim, inşaat gibi birçok sektörlerde büyük şirketler sıkıntılar yaşayıp iflas etme noktasına gelirken, krizden en az etkilenen sektörler arasında gıda ve tarım sektörü yer almıştır. Buna bağlı olarak sanayi, inşaat, ulaşım, turizm gibi birçok tarım dışı sektörden tarıma doğru bir yönelme başlamıştır. Bu durum, tarımın gücünü ve dengeli yapısını göstermesi bakımından önemlidir.

Tarım insanlık için çok önemli görevler yerine getirmektedir ve vazgeçilebilecek bir sektör değildir. Bu gerçeğin altının çizilmesi, tarım sektöründe çalışanların mesleğe sahip çıkmaları açısından da önem arz etmektedir.

Tarımın en karlı dallarından birisi olan sebze meyve yetiştiriciliği hem açıkta üretim, hem örtüaltı yetiştiriciliği, hem de mantarlılıkta olduğu gibi tamamen kapalı üretim sistemleri ile sürekli gelişme içindedir. Ülkemizde nüfus artışına paralel olarak sebze ve meyvelere olan talep giderek artmaktadır ve buna paralel olarak sebze meyve fiyatları da tüm dünyada sürekli artış eğilimi göstermektedir. Bu boyutları ile sebzeçilik ve meyvecilik her geçen gün geleneksel yapısını yitirmekte ve endüstriyel bir görünüm kazanmaktadır. Bu bağlamda sebze ve meyve üretimlerini girdi sağlayan kanalları, üretimi, ürünlerin pazara hazırlanması, muhafazası, işlenmesi, soğuk zincirde dağıtımı ile bir bütün olarak değerlendirmek gerekmektedir. TR63 Bölgesi bu sektörde ekolojik özellikleri, üretim alışkanlıkları ve sebze üretim deneyimi ile oldukça avantajlıdır. Ayrıca Ortadoğu gibi önemli alıcı ülkelerin pazarlarına yakın konumu nedeniyle de oldukça şanslıdır. Bu şansını daha iyi kullanmak TR63 Bölgesinin önümüzdeki yıllarda ana hedefi olmalıdır.

Ülkemizde ve TR63 Bölgesinde yaş sebze meyve sektörünün gelişimi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınması önemlidir.

Bunların dışında TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın Yaş Sebze Meyve Sektör Raporu'nda belirtilen aşağıdaki öneriler, yaş sebze meyve sektörünün gelişimi için önemlidir.

- Meyve alanları hedef pazarların tüketici eğilimlerine göre belirlenen güncel çeşitlerle yapılandırılması
- Coğrafi işaretleme, markalaşma ve tanıtım faaliyetlerine önem verilmesi
- Meyveciliğin gelecek yıllarda şiddetini artırması beklenen kuraklık sorunu dikkate alınarak planlanması
- Yaşlanmış ve verimden düşmüş bahçelerin çağdaş meyvecilik ilkelerine uygun olarak yenilenmesi
- Standardizasyona ve ambalajlamaya önem verilmesi, soğuk hava depolarının yaygınlaştırılması ve kapasitelerinin artırılması
- Fındık, kayısı, antepfıstığı, incir gibi türlerde aflatoksin riskine karşı kurutma makinelerinden yararlanması
- Çoğu küçük ölçekli işletmelere sahip olan meyve üreticilerinin örgütlenmesinin desteklenmesi
- Kalıntı analiz laboratuvarlarının sayılarının artırılması

- Rekabet şansının yükseltilebilmesi için destek ve kredi miktarlarının artırılması
- Sebze yetiştiriciliğinde pazar olanaklarının artırılması, küçük çiftçilerin desteklenmesi, üreticilerin kooperatifleşmeye yönlendirilmesi
- Sebzeceilikte en önemli sorun pazarlama sorununun çözümlenmesine yönelik önlemlerin alınması
- Dış pazarlarda tercih edilen yerel ürünlerin ıslah yoluyla kaliteleri artırılması.

Kaynak: TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yaş Sebze Meyve Sektör Raporu, 2014

TR63 Bölgesi, sebze ve meyve üretiminde payı yüksek olan alt bölgede, tarım sektörü mevcut ekonomiye ve istihdama katkısının yanı sıra gelecek politikaları açısından da önem taşımaktadır. Bu kapsamda DOĞAKA 2011 yılında Tarıma Dayalı Sanayinin Geliştirilmesi Mali Destek Programı, 2014 yılında Bölge İçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Mali Destek Programı'nda tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlaması konusunda yapılan projelere mali destek sağlamıştır. Bunların yanı sıra TR63 Bölgesindeki çiftçilere iyi tarım uygulamalarını tanıtmak, farkındalık oluşturmak ve tarımın daha bilinçli yapılmasına katkıda bulunmak amacıyla DOĞAKA öncülüğünde çeşitli paneller ve çalıştaylar da düzenlenmektedir. Bu desteklere ilaveten Tarım Bakanlığı tarafından illerimizde yapılan yaş sebze meyve üretimlerinde kullanılmak üzere sertifikalı fide, fidan, tohum kullanım desteği, mazot, gübre, toprak analizi desteği, iyi tarım uygulamaları desteği, sözleşmeli üretim desteği gibi destekler verilmektedir.

TR63 Bölgesi Hatay ili Altınözü ilçesinde yer alan ve düşük kapasite ve teknoloji kullanımına sahip zeytinyağı üretim tesislerinin teknoloji seviyelerinin yükseltilmesi, kalite standartlarının sağlanması ve tanıtımının yapılması sektörün pazar payını artıracaktır. Bu noktada Altınözü ilçesinde kurulması planlanan Zeytin ve Hayvancılık İhtisas OSB yatırımlarının tamamlanması önemli görülmektedir. Samandağ ilçesinde tarım üretimi özellikle sebze ve meyve üretiminde ihtisaslaşmıştır. Bu ilçede üretilen sebze ve meyveciliğin geliştirilmesi ve ürün katma değerinin artırılması için seracılığın geliştirilmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Yayladağı ilçesi geçmişte uzun yıllar geçim kaynağı olan tütün üretiminin kısıtlanmasıyla birlikte çilek, erik gibi getirisi daha yüksek ürünlerin üretimine başlamıştır. Ancak geleneksel üretim yöntemlerini benimseyen ve ekonomisi büyük ölçüde birincil tarım uygulamalarına dayanan ilçeye tarım sektöründe danışmanlık ve birincil tarım desteğinin sağlanması önem taşımaktadır. Ayrıca tarım ürünlerinin pazarlamasında ortak pazarlama platformlarının oluşturulmasının alt bölge ekonomisine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Çelî, S. (2014) İklim Değişikliğinin Yaş Meyve Sebze İhracatına Etkileri, Uludağ Yaş Meyve Sebze İhracatçılar Birliği, Bursa.

Dumanoğlu, H. ve ark. (2015) Meyve Üretiminde Değişimler ve Yeni Arayışlar, Ekonomi Bakanlığı (2014) Yaş Meyve Sebze Sektör Raporu.

TÜİK (2015) Bitkisel Üretim İstatistikleri Veritabanı.

TİM Dış Ticaret İstatistikleri

Yanmaz, R. ve ark. (2015) Sebze Üretiminde Değişimler ve Yeni Arayışlar, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yaş Sebze Meyve Sektör Raporu (2014)

Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye İl Tarım Birlikleri (2014)

Yayında emeği geçen Ajans Personelerimize teşekkür ederiz.
Genel Yayın Koordinasyon Erva Zeynep BUDAK, Figen GÖKŞEN
Fotoğraf Serhat Zafer ÜLGÜR

